

بررسی رابطه هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

غلامرضا دهشیری

کارشناس ارشد سنجش و اندازه گیری

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی انجام شده است. نمونه پژوهش شامل ۱۵۳ دانش آموز پایه سوم مقطع متوسطه (۷۳ پسر، ۸۰ دختر) بود که از طریق روش نمونه گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه بهره‌هیجانی بار-اون (EQ-i) بود. نتایج تحلیل نشان داد که همبستگی معناداری بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی وجود دارد ($r = 0/37$). همچنین تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام نشان داد از بین مؤلفه‌های هوش هیجانی انعطاف‌پذیری، استقلال و همدلی نقش معناداری در پیش‌بینی تحصیلی دارند. این مؤلفه‌ها ۱۹ درصد از واریانس پیشرفت تحصیلی را تبیین می‌کند. واژه‌های کلیدی: هوش هیجانی، پیشرفت تحصیلی

مقدمه

آموزش دانش آموزان با هدف پیشرفت آنها در زمینه تحصیلی صورت می‌گیرد. مطالعه عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی مسئله‌ای پیچیده است، چرا که آن یک عنصر چند بعدی است، و به‌گونه‌ای بسیار ظریف به رشد جسمی، اجتماعی، شناختی و عاطفی دانش آموز مربوط است. بسیاری از پژوهشگران قبلی بر روی تأثیر توانایی‌های

ذهنی و شناختی بر پیشرفت تحصیلی تأکید می‌کردند. اما به مرور زمان مشخص شد که هرچند توانایی‌های ذهنی و شناختی تا اندازه‌ای با پیشرفت تحصیلی رابطه دارند و تا حدود زیادی پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کنند، اما تنها کلید پیش‌بینی موفقیت تحصیلی نیستند. به همین دلیل محققان در سال‌های اخیر متوجه یکسری از عوامل غیرشناختی شده‌اند که می‌توانند در پیشرفت تحصیلی و به‌طورکلی موفقیت مؤثر باشند. (گلمن^(۱)، ۱۹۹۵ و بار-اون^(۲)، ۱۹۹۷) این محققان در تبیین اهمیت عوامل غیرشناختی در موفقیت به نتایج قابل ملاحظه‌ای دست یافته‌اند و نشان داده‌اند که چنانچه این اندازه‌های غیرشناختی را برای پیش‌بینی موفقیت به اندازه‌های هوش شناختی اضافه کنیم، پیش‌بینی موفقیت به‌طور معناداری با احتمال بیشتری امکان‌پذیر می‌شود، تا اینکه تنها از اندازه‌های توانایی هوش شناختی استفاده کنیم.

مهارت‌ها و توانایی‌های هیجانی و اجتماعی که تحت عنوان هوش هیجانی مشهورند از جمله پیش‌بینی‌کننده‌های قوی پیشرفت تحصیلی هستند (پارکر^(۳) و همکاران، ۲۰۰۴ و بار-اون، ۱۹۹۹) هوش هیجانی اولین بار در سال ۱۹۹۰ و به‌عنوان شکلی از هوش اجتماعی مطرح شد که شامل توانایی کنترل احساسات و هیجانات در خود و دیگران، پذیرش دیدگاه سایر افراد و کنترل روابط اجتماعی است. هوش هیجانی یکسری از توانایی‌ها و مهارت‌های غیرشناختی است که توانایی فرد را در مقابله با فشارها و اقتضاهای محیطی افزایش می‌دهد (بار-اون، ۱۹۹۷).

تحقیقات انجام‌شده در مورد ارتباط هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی به‌طورکلی بیانگر نقش معنادار هوش هیجانی در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی است (بار-اون، ۱۹۹۷؛ پارکر و همکاران، ۲۰۰۴؛ الیاس^(۴) و همکاران، ۲۰۰۳؛ براکت و سالووی^(۵)، ۲۰۰۴؛ اسوارت^(۶)، ۱۹۹۶؛ شات^(۷) و همکاران، ۱۹۹۸).

پارکر و همکاران (۲۰۰۴) در مطالعه‌ای بر روی ۶۶۷ دانش‌آموز دبیرستانی در کانادا به این نتیجه رسیدند که همبستگی بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی برابر با ۰/۴۱

1. Goleman

2. Bar-On

3. Parker

4. Elias

5. Brackett & Salovey

6. Swart

7. Schute

است و هوش هیجانی به‌طور معناداری پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند. براکت و سالووی (۲۰۰۴) همبستگی بین نمره پرسشنامه هوش هیجانی مایرو سالووی و عملکرد تحصیلی را بین ۰/۲۰ تا ۰/۲۵ گزارش کردند. در مطالعه دیگری که به‌منظور بررسی رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی بر روی گروهی از دانشجویان سال اول در آمریکا انجام شد مشخص شد که همبستگی هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی برابر با ۰/۴۴ است، به‌طوری‌که هوش هیجانی ۱۸ درصد از تغییرات پیشرفت تحصیلی را تبیین می‌کند. (بار-اون ۲۰۰۵) شات و همکارانش (۱۹۹۸) در مطالعه‌ای بر روی گروهی از دانشجویان دریافتند که نمرات پرسشنامه هوش هیجانی که دانشجویان در ابتدای سال تحصیلی به آن پاسخ داده بودند به‌طور معناداری ($r = 0/63$) با نمرات پایان سال آنها رابطه دارد.

هدف پژوهش حاضر نیز در راستای این تحقیقات بررسی رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان دبیرستانی است. به‌عبارت دیگر این پژوهش به‌دنبال پاسخگویی به سؤالات زیر است:

- ۱- آیا بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد؟
- ۲- کدامیک از مؤلفه‌های هوش هیجانی نقش معناداری در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دارند؟

روش پژوهش

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان پایه سوم مقطع متوسطه شهر تهران می‌باشد که در سال تحصیلی ۸۴-۸۳ در یکی از دبیرستان‌های شهر تهران مشغول به تحصیل بوده‌اند. با توجه به اینکه در تحقیقات قبلی همبستگی هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی بین ۰/۱۵ تا ۰/۴۴ گزارش شده بود حجم نمونه پژوهش حاضر براساس سطح اطمینان ۹۹ درصد ۱۶۰ نفر تعیین شد که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. ابتدا از بین مناطق بیست‌گانه آموزش و پرورش چهار منطقه ۵، ۷، ۱۰ و ۱۶ به‌طور تصادفی انتخاب شدند. سپس از بین دبیرستان‌های موجود در هر منطقه به‌طور تصادفی یک دبیرستان پسرانه و یک دبیرستان

دخترانه انتخاب شد. در مرحله بعد از بین دانش‌آموزان پایه سوم هریک از دبیرستان‌های پسرانه انتخاب شده ۲۰ نفر و از بین دانش‌آموزان پایه سوم هریک از دبیرستان‌های دخترانه ۲۰ نفر به‌طور تصادفی انتخاب شدند. تعداد ۷ پرسشنامه به علت ناقص بودن کنار گذاشته شد و در نهایت حجم نمونه به ۱۵۳ نفر رسید که از این بین ۷۳ نفر پسر و ۸۰ نفر دختر بودند. دامنه سنی دانش‌آموزان انتخاب‌شده بین ۱۶ تا ۱۸ سال با میانگین $M = ۱۶/۶۳$ و انحراف استاندارد $SD = ۰/۶۳$ بود.

ابزار پژوهش

از معدل نوبت اول دانش‌آموزان به‌عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی استفاده شد. همچنین برای اندازه‌گیری هوش هیجانی دانش‌آموزان از پرسشنامه بهره‌هیجانی بار-اون^(۱) (EQ-i) استفاده شد. این پرسشنامه یک ابزار فرافرهنگی جهت ارزیابی هوش هیجانی است که توسط بار-اون (۱۹۹۷) تهیه شده است و دارای ۱۳۳ سؤال با مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای می‌باشد. این پرسشنامه براساس مدل بار-اون از هوش هیجانی دارای ۱۵ خرده‌مقیاس می‌باشد که عبارتند از: ۱- خودآگاهی هیجانی ۲- قاطعیت ۳- حرمت ذات ۴- خودشکوفایی ۵- استقلال ۶- همدلی ۷- روابط بین‌فردی ۸- مسئولیت‌پذیری اجتماعی ۹- حل مسئله ۱۰- واقعیت‌آزمایی ۱۱- انعطاف‌پذیری ۱۲- تحمل فشار ۱۳- کنترل تکانه ۱۴- شادکامی ۱۵- خوشبینی. با اجرای این پرسشنامه یک نمره کلی هوش هیجانی، نمره ۵ مقیاس ترکیبی و نمره ۱۵ خرده‌مقیاس بدست می‌آید.

میانگین ضرایب همسانی درونی خرده‌مقیاس‌ها پرسشنامه در چهار کشور اسرائیل، آلمان، آرژانتین و آمریکا برابر با ۰/۷۶ بوده است. همچنین میانگین ضرایب بازآزمایی خرده‌مقیاس‌های آن در نمونه آفریقای جنوبی بعد از یک ماه ۰/۸۵ و بعد از چهار ماه ۰/۷۵ بوده است (بار-اون، ۱۹۹۷). این پرسشنامه در ایران توسط دهشیری در سال ۱۳۸۲ بر روی دانشجویان دانشگاه‌های تهران هنجاریابی شده است و میانگین ضرایب همسانی درونی خرده‌مقیاس‌های آن برابر با ۰/۷۳ و میانگین ضرایب بازآزمایی خرده‌مقیاس‌ها بعد از یک ماه ۰/۷۳ بوده است.

1. Emotional Quotient Inventory

جدول ۱- ماتریس همبستگی بین پیشرفت تحصیلی با هوش هیجانی و مؤلفه‌های آن

ردیف	متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	
۱	پیشرفت تحصیلی	۱																	
۲	هوش هیجانی کلی	.۳۷ ^{***}	۱																
۳	خودآگاهی هیجانی	.۰۱۷*	.۰۰۵۴ ^{**}	۱															
۴	قناییت	.۰۲۰*	.۰۵۳ ^{**}	.۰۲۵*	۱														
۵	حرمت ذات	.۰۲۸ ^{**}	.۰۷۴ ^{**}	.۰۲۰ ^{**}	.۰۴۴ ^{**}	۱													
۶	خودشکوفایی	.۰۲۹ ^{**}	.۰۵۸ ^{**}	.۰۱۷ ^{**}	.۰۳۰ ^{**}	.۰۲۲*	۱												
۷	استقلال	.۰۲۷ ^{**}	.۰۴۵ ^{**}	.۰۱۸*	.۰۴۹ ^{**}	.۰۳۷ ^{**}	.۰۳۹ ^{**}	۱											
۸	همدلی	.۰۳۳ ^{**}	.۰۳۸ ^{**}	.۰۱۰*	.۰۱۳*	.۰۳۳ ^{**}	.۰۳۳ ^{**}	.۰۱۱*	۱										
۹	روابط بین فردی	.۰۰۸	.۰۵۵ ^{**}	.۰۳۸ ^{**}	.۰۲۵*	.۰۳۷ ^{**}	.۰۳۱ ^{**}	.۰۱۸*	.۰۴۶ ^{**}	۱									
۱۰	مسئولیت‌پذیری	.۰۲۰*	.۰۴۲ ^{**}	.۰۱۲*	.۰۱۰*	.۰۲۶ ^{**}	.۰۳۳ ^{**}	.۰۰۹*	.۰۱۵*	.۰۳۵ ^{**}	۱								
۱۱	حل مسئله	.۰۲۸ ^{**}	.۰۶۶ ^{**}	.۰۳۱ ^{**}	.۰۳۶ ^{**}	.۰۴۷ ^{**}	.۰۳۳ ^{**}	.۰۳۳ ^{**}	.۰۱۳*	.۰۲۱ ^{**}	.۰۲۸ ^{**}	۱							
۱۲	واقعیت‌آزمایی	.۰۱۷*	.۰۶۵ ^{**}	.۰۲۴ ^{**}	.۰۲۹ ^{**}	.۰۴۰ ^{**}	.۰۳۶ ^{**}	.۰۱۳*	.۰۱۳*	.۰۱۹*	.۰۲۸ ^{**}	.۰۴۲ ^{**}	۱						
۱۳	انعطاف‌پذیری	.۰۳۳ ^{**}	.۰۷۱ ^{**}	.۰۲۷ ^{**}	.۰۳۳ ^{**}	.۰۴۱ ^{**}	.۰۴۲ ^{**}	.۰۲۲ ^{**}	.۰۱۹*	.۰۲۷ ^{**}	.۰۲۸ ^{**}	.۰۴۴ ^{**}	.۰۲۷ ^{**}	۱					
۱۴	تحصل فشار	.۰۱۷ ^{**}	.۰۶۴ ^{**}	.۰۲۰ ^{**}	.۰۲۵ ^{**}	.۰۴۸ ^{**}	.۰۲۵ ^{**}	.۰۳۱ ^{**}	.۰۰۸*	.۰۲۷ ^{**}	.۰۱۲*	.۰۴۰ ^{**}	.۰۴۰ ^{**}	.۰۴۱ ^{**}	۱				
۱۵	کنترل تکانه	.۰۱۵	.۰۴۴ ^{**}	.۰۱۴*	.۰۱۴*	.۰۱۲*	.۰۱۰*	.۰۲۲ ^{**}	.۰۱۸*	.۰۲۸ ^{**}	.۰۱۹*	.۰۱۵*	.۰۲۰*	.۰۲۲ ^{**}	.۰۴۲ ^{**}	۱			
۱۶	خادگامی	.۰۱۴	.۰۶۰ ^{**}	.۰۳۳ ^{**}	.۰۳۲ ^{**}	.۰۵۳ ^{**}	.۰۴۴ ^{**}	.۰۲۲ ^{**}	.۰۱۷*	.۰۲۴ ^{**}	.۰۲۸ ^{**}	.۰۴۶ ^{**}	.۰۴۳ ^{**}	.۰۴۳ ^{**}	.۰۳۳ ^{**}	.۰۱۱*	۱		
۱۷	خوببینی	.۰۲۳ ^{**}	.۰۶۷ ^{**}	.۰۲۰ ^{**}	.۰۳۷ ^{**}	.۰۴۴ ^{**}	.۰۴۴ ^{**}	.۰۲۸ ^{**}	.۰۱۹*	.۰۲۲ ^{**}	.۰۲۷ ^{**}	.۰۵۸ ^{**}	.۰۴۷ ^{**}	.۰۳۱ ^{**}	.۰۳۷ ^{**}	.۰۲۴ ^{**}	.۰۲۴ ^{**}	۱	
	میانگین	۱۶۳۰	۲۴۵۱۴	۲۲۸۶	۲۴۶۲	۲۳۷۱	۲۴۶۲	۲۵۲۶	۲۹۷۲	۲۸۲۵	۲۸۱۵	۲۹۱۴	۲۴۵۹	۲۷۱۲	۲۶۶۶	۲۱۹۷	۲۷۳۸	۲۷۳۸	
	انحراف استاندارد	۲۸۷	۳۹۰۲	۲۸۶	۴۱۲	۴۱۴	۴۱۴	۳۸۹	۴۴۰	۴۹۳	۵۱۰	۵۲۲	۵۲۵	۴۸۹	۴۷۸	۷۱۴	۴۷۸	۴۷۸	

Pecc< /-0 Pecc< /-0

یافته‌های پژوهش

به منظور بررسی رابطه هوش هیجانی و مؤلفه‌های آن با پیشرفت تحصیلی از روش‌های آماری همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شده است. به این ترتیب که ابتدا براساس همبستگی پیرسون رابطه بین متغیرها مطرح شده و سپس به منظور بررسی اینکه کدامیک از مؤلفه‌های هوش هیجانی نقش معناداری در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دارند از روش آماری تحلیل رگرسیون گام به گام^(۱) استفاده شده است. در جدول شماره ۱ ماتریس همبستگی بین هوش هیجانی و مؤلفه‌های آن با پیشرفت تحصیلی ارائه شده است چنانچه از جدول مشاهده می‌شود میزان همبستگی بین هوش هیجانی کلی و پیشرفت تحصیلی برابر با $r=0/37$ است که از لحاظ آماری در سطح $P < 0/01$ معناداری می‌باشد. همچنین از بین مؤلفه‌های هوش هیجانی فقط مؤلفه‌های روابط بین فردی، کنترل تکانه و شادکامی همبستگی معناداری با پیشرفت تحصیلی ندارد و همبستگی سایر مؤلفه‌های هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی معنادار می‌باشد. چنانچه مشاهده شد همبستگی بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی برابر با $r=0/37$ است به منظور بررسی اینکه کدامیک از مؤلفه‌های هوش هیجانی نقش معناداری در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دارند از تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

چنانچه از نتایج رگرسیون مشخص است در گام اول متغیر انعطاف‌پذیری وارد معادله پیش‌بینی شده است و ۱۲ درصد از تغییرات پیشرفت تحصیلی تبیین می‌کند. در گام دوم متغیر استقلال وارد معادله پیش‌بینی شده است و با اضافه شدن این متغیر میزان ضریب تبیین (R^2) به $0/16$ افزایش پیدا می‌کند و در نهایت با وارد شدن متغیر همدلی و میزان ضریب تبیین برابر با $0/19$ می‌شود. یعنی این سه مؤلفه هوش هیجانی ۱۹ درصد از تغییرات پیشرفت تحصیلی را تبیین می‌کنند. سایر مؤلفه‌های هوش هیجانی نقش معناداری در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی نداشته‌اند و وارد معادله پیش‌بینی نشده‌اند.

1. stepwise regression

جدول ۲- رگرسیون گام‌به‌گام پیشرفت تحصیلی از روی هوش هیجانی و مؤلفه‌های آن

گام	متغیر	B	سطح معناداری	R	R ²	t	سطح معناداری	خطای برآورد
۱	انعطاف‌پذیری	۰/۳۴	۰/۰۰۱	۰/۳۴	۰/۱۲	۲۰/۲۰	۰/۰۰۱	۱/۸۴
۲	انعطاف‌پذیری	۰/۳۰	۰/۰۰۱	۰/۴۰	۰/۱۶	۱۳/۹۶	۰/۰۰۱	۱/۸۰
	استقلال	۰/۲۱	۰/۰۰۱					
۳	انعطاف‌پذیری	۰/۲۶	۰/۰۰۱	۰/۴۳	۰/۱۹	۱۱/۴۲	۰/۰۰۱	۱/۷۸
	استقلال	۰/۲۰	۰/۰۰۱					
	همدلی	۰/۱۸	۰/۰۰۲					

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی را مورد بررسی قرار داده است. براساس نتایج به‌دست آمده بین هوش هیجانی کلی و پیشرفت تحصیلی به میزان $r=0/37$ همبستگی وجود دارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که از بین مؤلفه‌های هوش هیجانی به ترتیب مؤلفه‌های انعطاف‌پذیری، استقلال و همدلی نقش معناداری در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دارد و ۱۹ درصد از تغییرات پیشرفت تحصیلی را تبیین می‌کنند. انعطاف‌پذیری که دارای بیشترین نقش در تبیین پیشرفت تحصیلی بود و حدود ۱۲ درصد از تغییرات پیشرفت تحصیلی را تبیین می‌کرد عبارت است از توانایی منطبق ساختن عواطف، افکار و رفتارها با موقعیت‌ها و شرایط دائماً در حال تغییر. به عبارتی انعطاف‌پذیری توانایی کنار آمدن با هیجان‌ها، افکار و رفتارهای فرد در شرایط و موقعیت‌های متغیر می‌باشد. این بعد از هوش هیجانی به توانایی کلی فرد در سازگاری با شرایط ناآشنا و غیرقابل پیش‌بینی و پویا برمی‌گردد (بار-اون، ۱۹۹۷). استقلال نیز حدود چهار درصد از تغییرات پیشرفت تحصیلی را تبیین می‌کند عبارتست از توانایی خودرهبیری و خودکنترلی در تفکر و عمل و عدم وابستگی عاطفی، افراد مستقل افرادی خوداتکا در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری‌های مهم می‌باشد. این توانایی با میزان اعتماد به نفس ارتباط نزدیکی دارد (بار-اون، ۱۹۹۷). همدلی به‌عنوان سومین مؤلفه هوش هیجانی که نقش معناداری در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دارد و حدود ۳ درصد از

تغییرات آن را تبیین می‌کند عبارت است از درک احساسات و جنبه‌های مختلف دیگران و به‌کارگیری یک عمل مناسب و واکنش مورد علاقه برای افرادی که پیرامون ما قرار گرفته‌اند (گلمن، ۱۹۹۵). بطورکلی نتایج این پژوهش با نتایج تحقیقات قبلی پارکر و همکاران (۲۰۰۴) اسوارت (۱۹۹۶) بار-اون (۲۰۰۰) براکت و سالووی (۲۰۰۴) شات و همکاران (۱۹۹۸) هماهنگی دارد. یافته‌های پژوهش حاضر و تحقیقات قبلی بیانگر اهمیت هوش هیجانی به‌عنوان مهارت‌های قابل آموزش در پیشرفت تحصیلی و سازگاری در محیط‌های آموزشی است.

آموزش مهارت‌های هیجانی و اجتماعی می‌تواند هم در درازمدت و هم در کوتاه‌مدت موجب موفقیت افراد باشد. با گنجاندن مفهوم هوش هیجانی در برنامه آموزشی مدارس و دبیرستان‌ها می‌توان به دانش‌آموزان کمک کرد تا بهتر با فشارهای تحصیلی مقابله کنند و کمتر دچار مشکلات هیجانی یا ترک تحصیل شوند. الیاس و همکارانش (۲۰۰۳) در مطالعه‌ای برای بررسی نقش آموزش‌های هیجانی در پیشرفت تحصیلی به این نتیجه رسیدند که آموزش مهارت‌های هیجانی و اجتماعی در مدارس از اهمیت بسیاری برخوردار است و می‌تواند به‌گونه مثبت تأثیرات درازمدتی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان داشته باشد. گلمن (۱۹۹۵) معتقد است که مدارس باید چگونگی اداره و کنترل هیجان‌ها را به دانش‌آموزان بیاموزند و معلمان نیز باید با تعامل محترمانه با دانش‌آموزان و مراقبت از آنها الگوی مناسبی برای تقویت این نوع رفتار باشند. آموزش مهارت‌های اجتماعی و هیجانی در کنار آموزش مطالب درسی توانایی‌های گسترده دیگری را برای دانش‌آموزان فراهم می‌آورد که نه تنها می‌تواند به‌گونه‌ای مثبت پیشرفت تحصیلی را تحت تأثیر قرار داده بلکه می‌تواند تأثیرات درازمدتی بر عملکرد شغلی و اجتماعی بعدی دانش‌آموزان داشته باشد. به‌همین دلیل است که در دو دهه اخیر در کشورهای صنعتی توجه زیادی به هوش هیجانی شده و تحقیقات زیادی را روی این موضوع انجام داده‌اند و شروع به آموزش مهارت‌های هیجانی و اجتماعی در محیط‌های آموزشی و کاری خود کرده‌اند که نشان از اهمیت موضوع دارد. در کشور ما نیز لازم است که دست‌اندرکاران آموزش و پرورش علاوه بر آموزش‌های درسی به آموزش مهارت‌های هیجانی و اجتماعی که برای موفقیت هر

فردی لازم و ضروری به نظر می‌رسد، توجه لازم و کافی را داشته باشند. متخصصان باید معلمان و مسئولان مدارس را به اهمیت هوش هیجانی آگاه سازند و آگاهی‌های لازم را به آنها در مورد اینکه چگونه می‌توانند مهارت‌های هوش هیجانی را به‌طور مستقیم و غیرمستقیم در برنامه‌های درسی و آموزشی مدارس بگنجانند و به دانش‌آموزان آموزش‌دهنده ارایه بدهند.

منابع

دهشیری، غ. (۱۳۸۲). هنجاریابی پرسشنامه بهر هیجانی بار-اون (EQ-i) در بین دانشجویان دانشگاه‌های تهران و بررسی ساختار عاملی آن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.

Bar-On, R. (1997). *The emotional quotient inventory (EQ-i): A test of emotional intelligence*. Toronto, Canada: Multi Health System.

Bar-On, R. (2000). "Emotional and social intelligence: insights form of the motional quotient inventory". in R. Bar-On & D.A. Parker, (EDS). *The handbook of emotional intelligence*. Sanfrenscisco, California: Jossy-Bass.

Bar-On, R. (2005). The Bar-On model of emotional-social intelligence. in p. Fernandez Berrocal and N. Extremera (guest Editors), Special issue on emotional intelligence. *Psicothema*, 17.

Elias, M.J. & Gara, M. & Schuyere, B. (2003). "The promotional of social competence: Longitudinal study of apreventive school-based program". *American Journal of Orthopsychiatry*, 61, 409-417.

Brackett, M.A. salovey, P. (2004). Measuring emotional intelligence with mayer-salovey - caruso emotional intelligence test (MSCEIT). IN glen geher (Ed). *Measuring emotional intelligence: common ground and controversy*. Hauppauge NY: Nove science publishers.

Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. New York: Bantam Books.

Parker, J.D.A.; Creque, R.E.; Barnhart, D.L.; Harris, J.H.; Majeski.; L.m.; Bond, B.j. & Hogan, M.J. (2004). Academic achievement in high school: Does emotional intelligence matter? *Personality and Individual Difference*, 29, 313-320.

- Schute, N.S.; Malouff, J.M.; Hall, L.E.; Haggerty, D.J.; Cooper, J.T.; Golden, C.J. & Dornheim, L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Difference*, 25, 167-177.
- Swart, A. (1996). *The relation between well-being and academic performance*. unpublished masters thesis. University of Pretoria, South African.

